

PRAVDIVOST

Je nutné rozlišovat tři typy nepravdivosti. Nejprve je to lstivý lhář, kterému vůbec nezáleží na tom, že tvrdí pravý opak toho, co je pravda, jen když to prospívá jeho cílům.

Druhý typ se vyskytuje u toho, kdo obelhává sám sebe, a proto také ostatní. Je to člověk, který si všechno těžké, nepříjemné v životě odstraní prostě popřením. Nechce vzít na vědomí vlastní chyby; všechny situace, které jsou pro něho pokořující nebo nějak trapné, ihned obrátí tak, že ztratí ostent.

U třetího typu je roztržka s pravdou ještě méně zaviněná, ale možná ještě hlubší, a odehrává se ještě více v bytí člověka. Je to typ nepravého člověka, jehož celá podstata je klamem, který není schopen cítit opravdovou radost, pravé nadšení, pravou lásku; jeho celý postoj má povahu zdání, pouhého „jakoby“. Tito lidé nechtějí klamat, neobelhávají ani sebe, ale nedojdou k reálnému a skutečnému kontaktu se světem. Jsou totiž tak připoutáni na sebe samé, že stále jen pošilhávají po sobě. Tento typ je ještě méně zlý než předchozí, ale mravní život na tomto základě vzniknout nemůže. Všechno je v něm totiž neplatné, dobro jako zlo, všechno je neskutečné, fráze, zdání, nic.

Člověk skutečně pravdivý je s každým z těchto tří typů nepravdivosti v protikladu. Nekompenzuje si pocity méněcennosti. Souvislost pravdivosti s pokorou, vyjádřená slovy „pokora je pravda“, platí i v opačném pořadí: skutečně pravdivý je jen pokorný. V každém pyšném chtění být něco jiného – ovšem ne ve chtění stávat se něčím jiným – je zdroj každé nepoctivosti a nepravdivosti.

Poslední, nejhlubší „Ano“ pravdě, jsoucnu, je základ veškeré pravdivosti a pravosti. To se leckdy špatně chápe, když se na pesimistu, skeptika, člověka nepovažujícího jakoukoli vyšší skutečnost za dosažitelnou, na fatalistu odmítajícího měnit svět, na člověka pochybujícího o každém pokroku a vývoji, hledí jako na zvlášť pravdivého. To je dokonalý omyl. Všechny tyto typy jsou spíše v některém bodě nepravdivé. Říkají „Ano“ jen nějakému výseku bytí, ne bytí v celé plnosti. Nepoznávají svět hodnot a jeho požadavky, přísliby vývoje, změn a zušlechtění vlastního bytí. Zneuznávají smysl člověka a světských skutečností, který přece náleží ke jsoucnu právě tak jako kámen, který vidíme ležet, nebo vzduch, který dýcháme.

Dietrich von Hildebrand, *Sittliche Grundhaltungen* (1969)